

Vodeno srce Bačke

Prirodno nasleđe, inženjerska istorija
i ekologija Srbobrana i okoline.

Ostrvo u nepreglednoj ravnici

Ostrvo na kopnu

Krivaja i Kanal ostavljaju samo 1 km širok kopneni most ka Vrbasu.

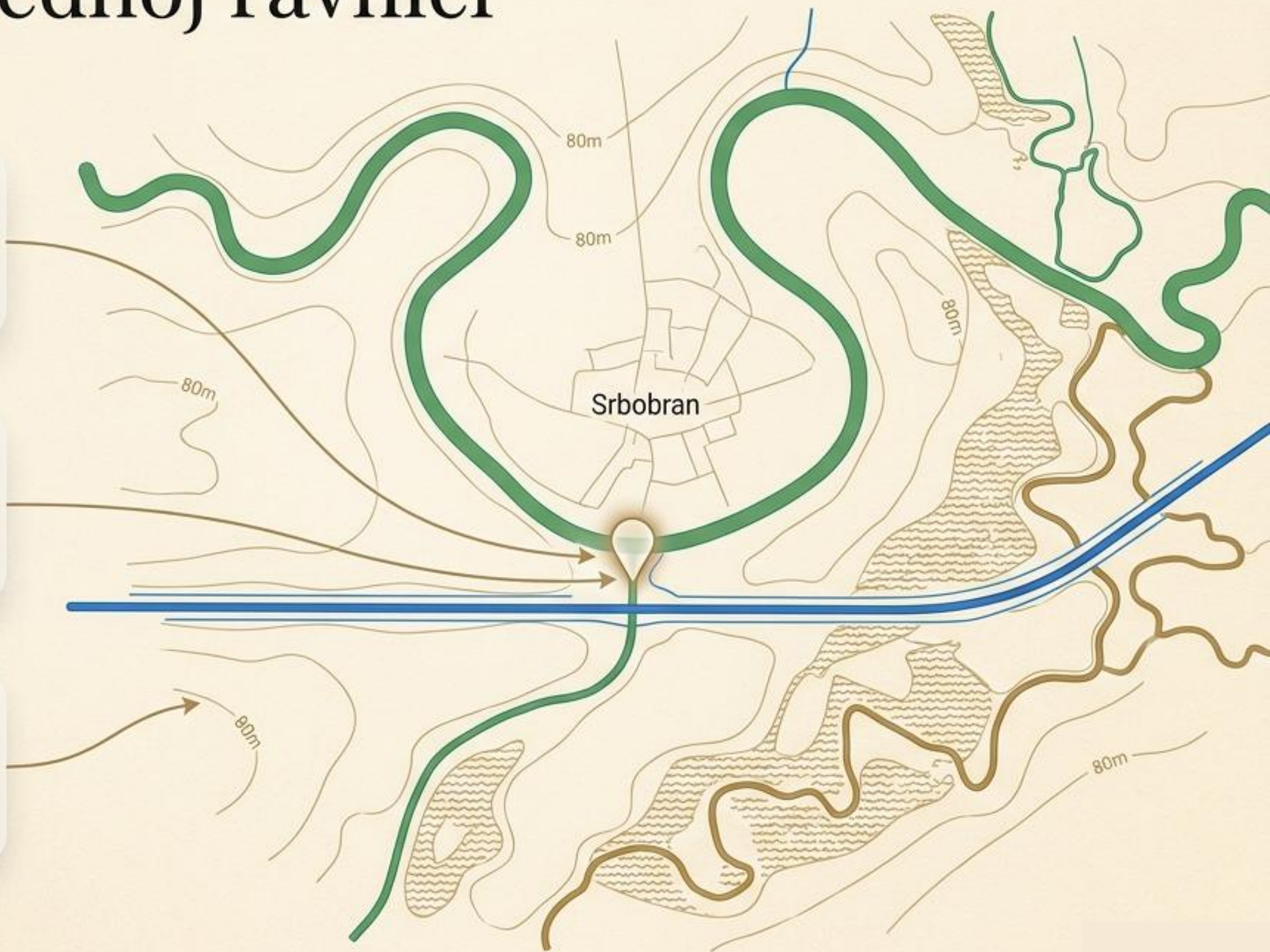
Strateško čvorište

Istorijski i geografski centar gde se prepliću veštački i prirodni vodotokovi.

Nadmorska visina

Ravan teren (oko 80m) idealan za formiranje vodenih meandara i ritova.

Tri krvotoka jednog ekosistema

Veliki bački kanal (Veštački)

114 km

Plovni put i drenaža

Trijumf inženjerstva
18. veka.

Reka Krivaja (Prirodni tok)

109 km

Najduža
vojvođanska reka

Neumorni graditelj
meandara.

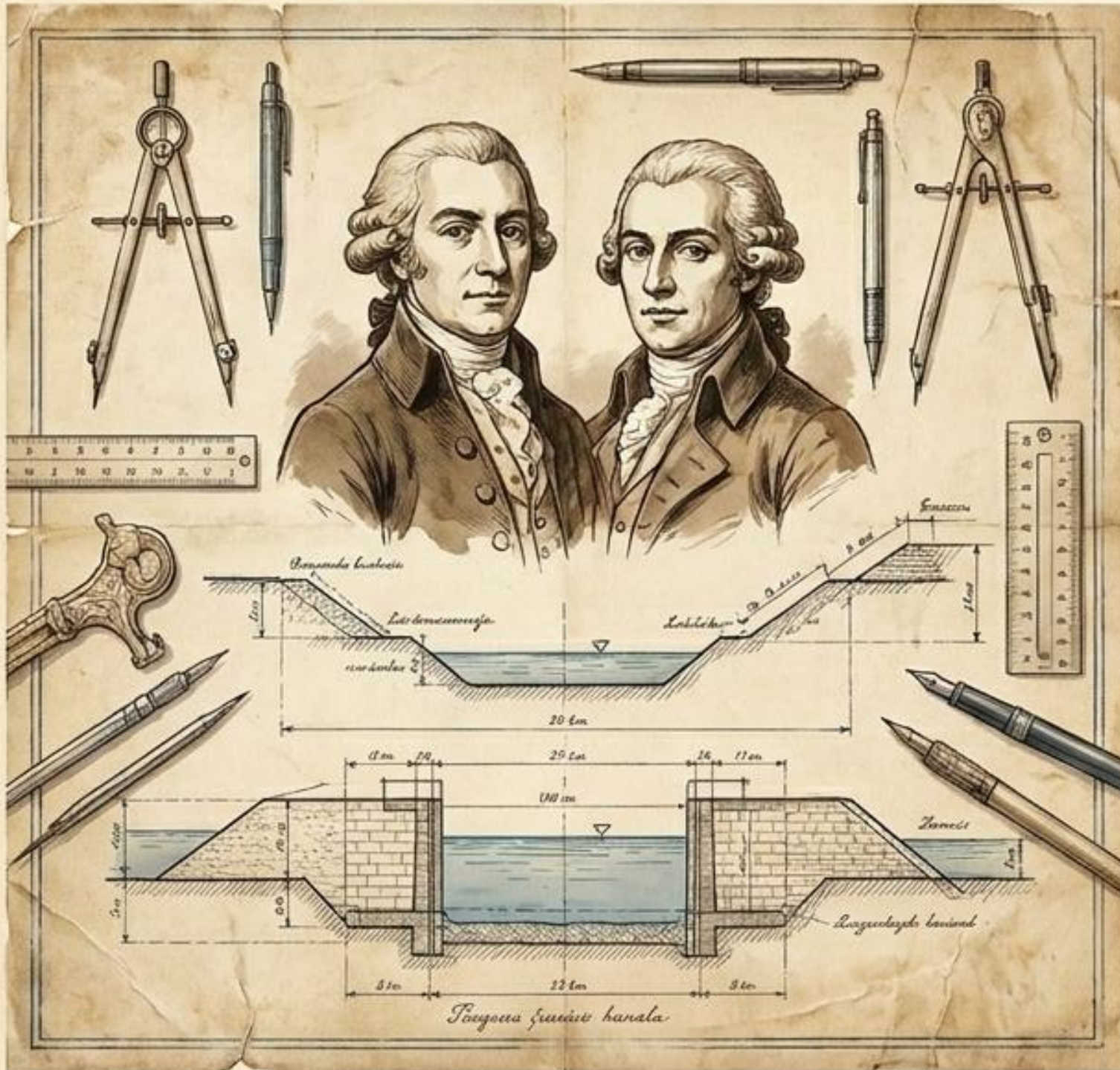
Beljanska bara (Zaštićeni relikv)

39 km

Park prirode
(II i III stepen)

Utočište ugrožene
flore i faune.

Trijumf inženjerstva 18. veka: Veliki bački kanal

Vizija

Projekat braće Kiš (1793–1802) koji je povezo Dunav i Tisu, skrativši put za 158 km.

Razmera

Ručni iskop stotina hiljada kubika zemlje (između 2.000 i 4.000 radnika dnevno).

Cena inovacije

Jožef Kiš je umro u siromaštvu, sahranjen kraj kanala uz epitaf: "Da je on besmrtn, potvrđuje Francov kanal."

Žila kućavica vojvođanske privrede

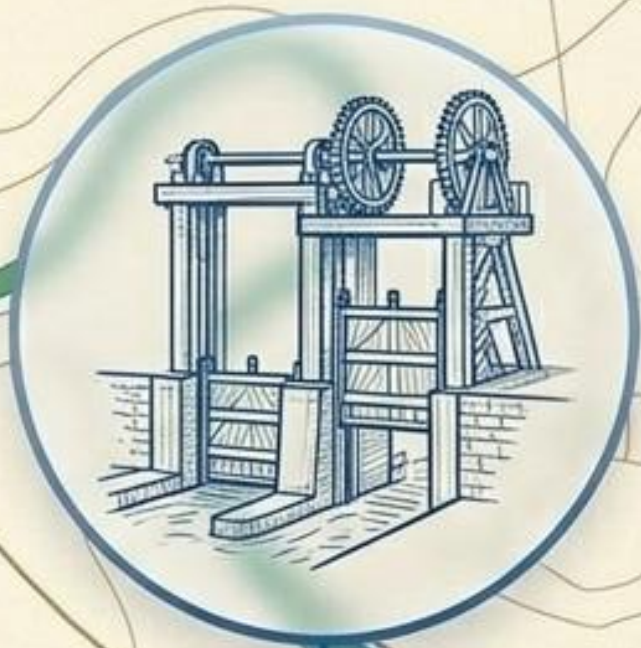
Melioracija

Isušivanje močvara, kraj epidemija malarije i stvaranje plodnih oranica.

Zlatno doba plovidbe

Konjska vuča dereglija; transport 70-80 hiljada tona žitarica i soli godišnje.

Infrastruktura

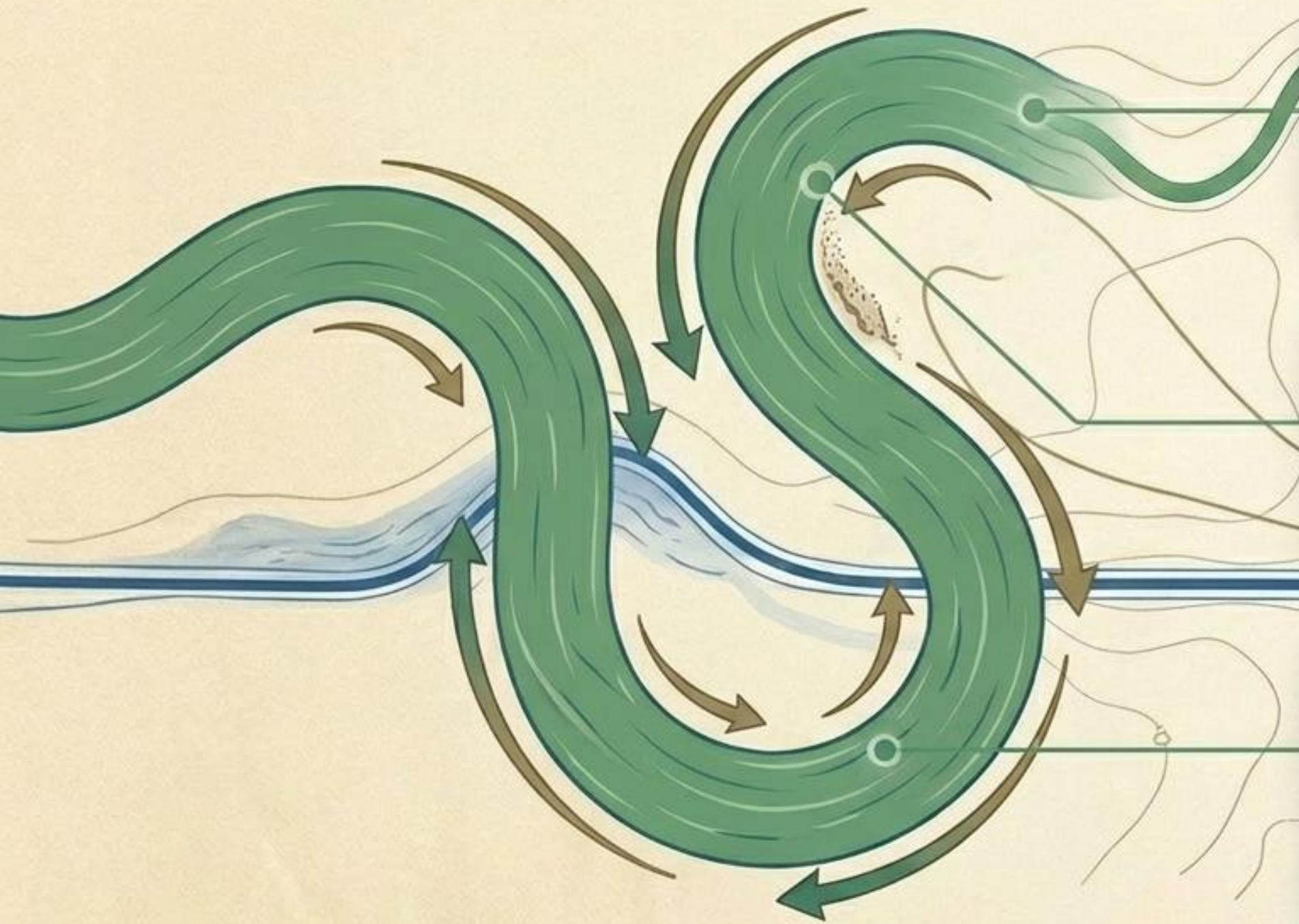
Izgradnja čuvenih "šlajzova" (prevodnica), uključujući ukinutu prevodnicu u Srbobranu i bečejski Ajfelov šlajz.

Industrijska era

Prelazak sa transportne na industrijsku funkciju i integracija u sistem DTD.

Krivaja: Reka koja ne miruje

Poreklo

Izvire u Subotičkoj peščari (potok Pavlovac) i teče 109 km isključivo kroz Vojvodinu.

Oblikovanje terena

Ime je dobila po krivudavom toku; nekada je formirala široka barska područja (Krivajski rit).

Srce reke

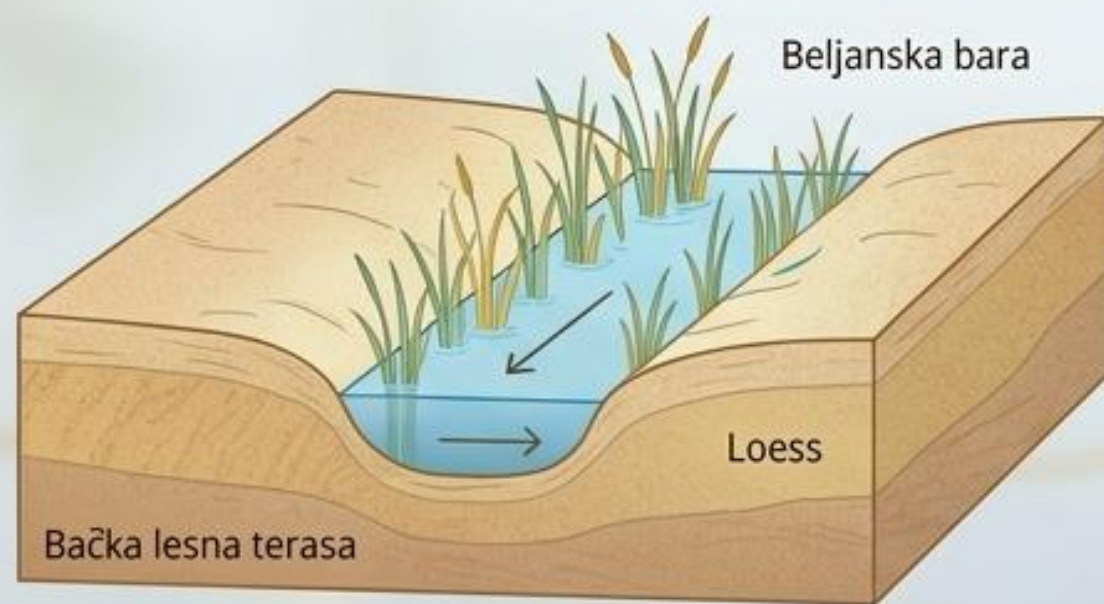
Betonska pregrada u obliku srca na lokaciji "Rekavica", nekadašnja vodenica i današnji simbol kupališta.

Beljanska bara: Živi arhiv prirode

Zaštićeno područje

173,12 ha ukupno (II i III stepen zaštite).

Hidrologija

Plitko korito (max dubina 2,8 m), mrzne zimi do 30 cm debljine.

Prirodni fenomeni

Svake 2-3 godine podzemni gasovi izbijaju na površinu, specifičan prirodni ciklus Bačke.

Biljni svet: Više od 80 taksona

Strogo zaštićene vrste

Barska paprat (*Thelypteris palustris*) - opstaje na osetljivim mikrostaništima.

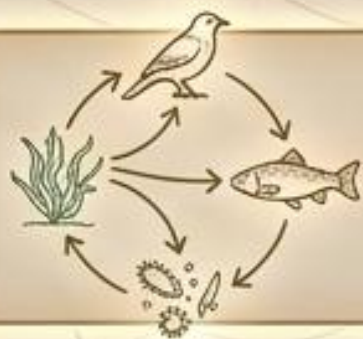
Neoendemi

Močvarna kopriva (*Urtica kioviensis*) - relikv Panonske nizije.

Zaštićene vrste

Iđirot (*Acorus calamus*), Panonski zvezdan (*Aster tripolium*) na zaslanjenom tlu, mešinke.

Značaj

Očuvana polu-akvatična vegetacija koja pruža temelj celokupnom lancu ishrane.

Utočište ugroženih vrsta

Ptice (136 vrsta)

Gnezdilište svetski ugroženih vrsta poput purpurne čaplje, patke nJORKE i malog vranca.

Sisari

Vidra (ranjiva vrsta, stabilna populacija) i vodena rovčica kao indikatori čistoće ekosistema.

Ribe (23 vrste)

Mrestilište autohtonih vrsta: zlatni karaš, linjak i čikov (strogo zaštićene vrste).

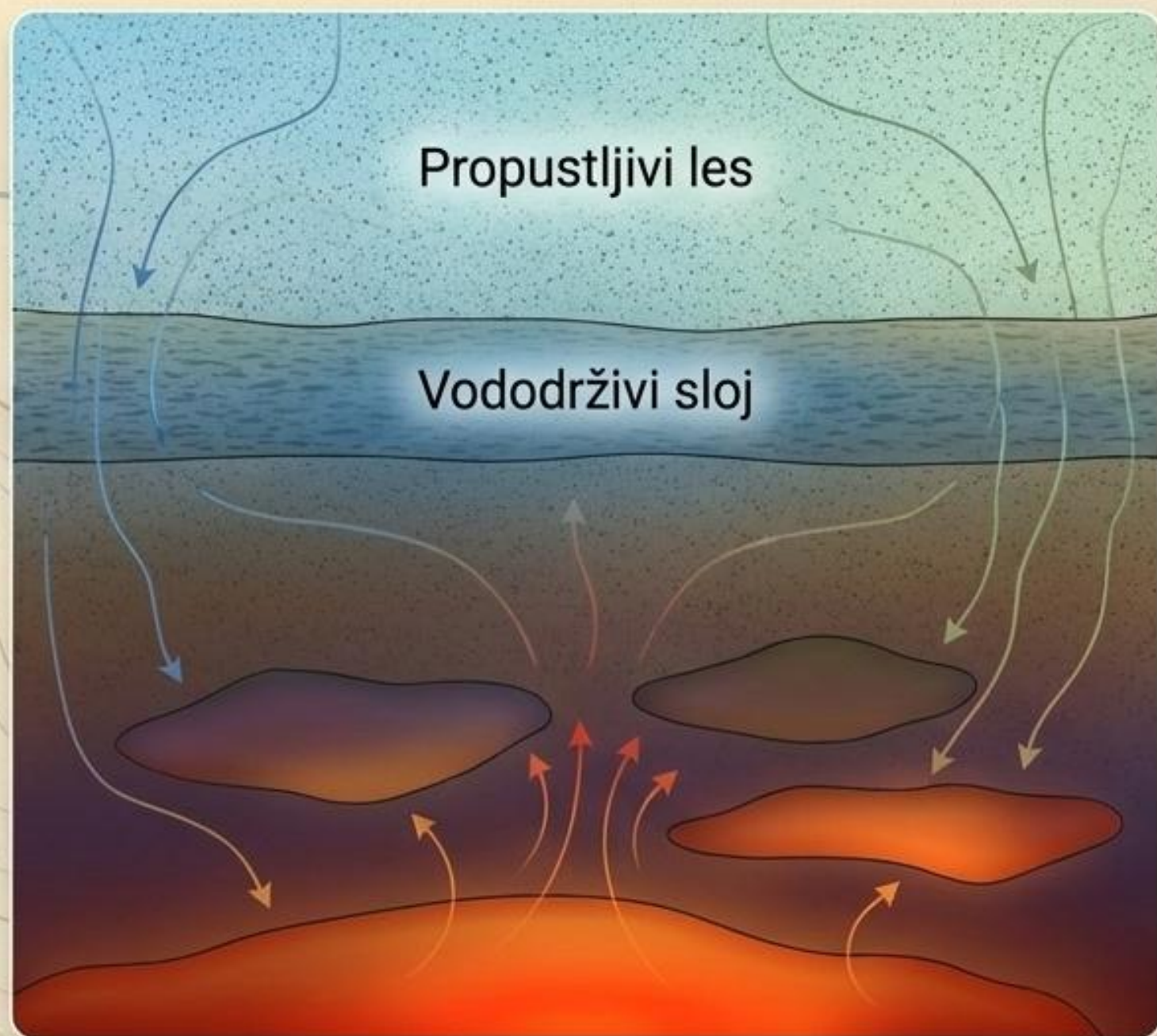

Vodozemci i gmizavci

7 vrsta vodozemaca (41% svih vrsta u Vojvodini). Evidentirana barska kornjača.

Skriveno bogatstvo: Termomineralni izvori

Žuti bunar

Izvor u centru Srbobrana, sumporovita termomineralna voda karakterističnog mirisa i boje.

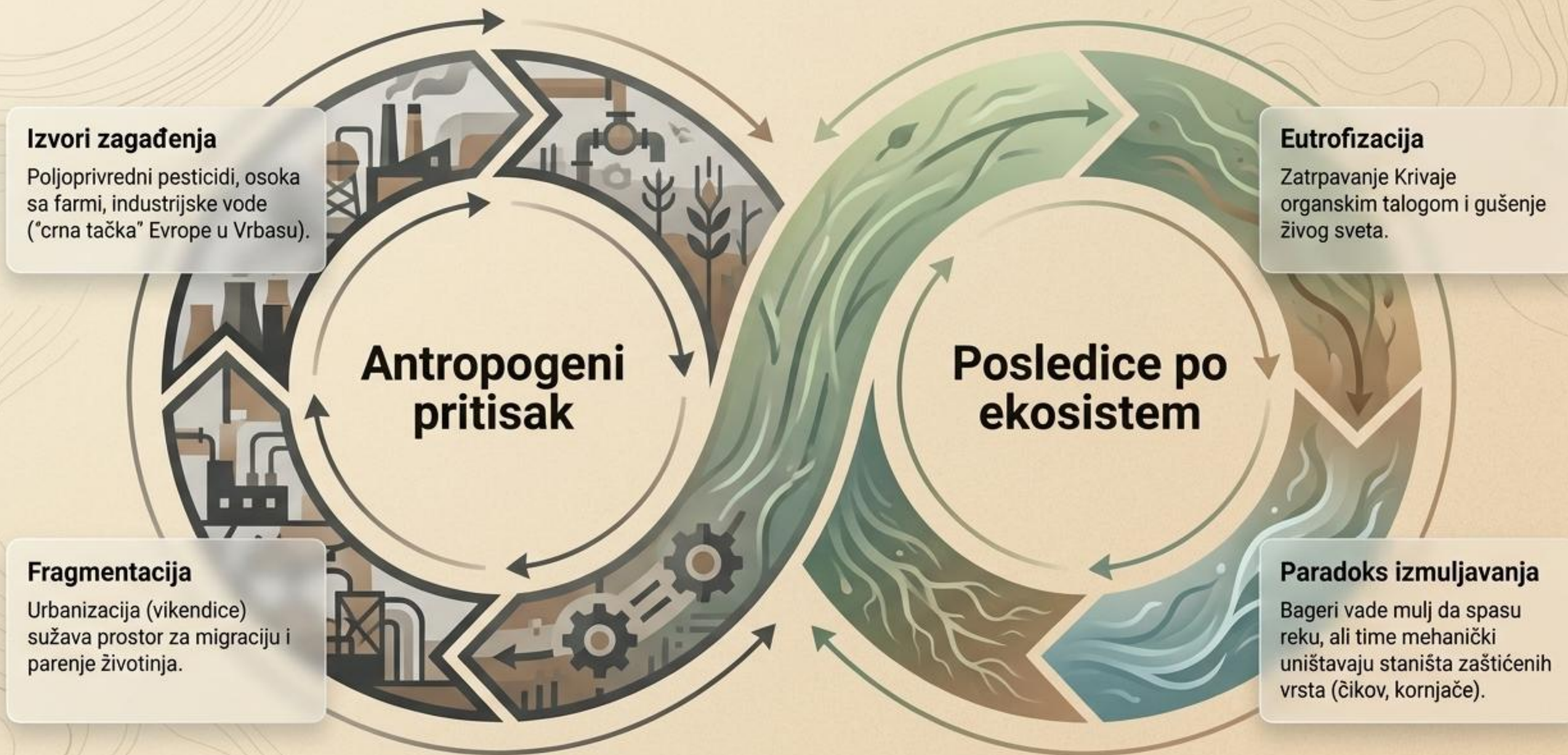
Geotermalna energija

Bušotina na jugu (63°C, 11,67 l/s) greje staklene bašte od 1984.

Lekoviti potencijal

Neiskorišćena NIS-ova bušotina (50°C) bogata jodom, fluorom i metasilicijumovom kiselinom (2. rang perspektivnosti za banje).

Ekološki konflikt: Krhka ravnoteža

Borba za čistiju budućnost

Sistemska rešenja

Izgradnja Centralnog postrojenja za preradu otpadnih voda u Vrbasu direktno oživljava biljni i životinjski svet u Kanalu.

Lokalne intervencije

Projekat crpne stanice za upumpavanje čiste vode iz Velikog bačkog kanala u Krivaju, sprečavanje taloženja mulja.

Zaštita staništa

Uspostavljanje zaštitne zone (325 ha) oko Beljanske bare radi sprečavanja slivanja hemikalija sa oranica.

Od prirode do turizma

Staza zdravlja

4,2 km duga edukativno-rekreativna staza kroz zonu III stepena zaštite na Beljanskoj bari (izgrađena 2015).

Eko-učionica

Mesto okupljanja i edukacije lokalnih đaka, usklađeno sa prirodom.

Arheološka nalazišta

Gradište i Klisa (tragovi od bronzanog doba do srednjeg veka) uz obale ritova.

Arheološka nalazišta

Gradište i Klisa (tragovi od bronzanog doba do srednjeg veka) uz obale ritova.

Odgovornost prema vodi

Istorija

Srbobran je nastao i obogatio se zahvaljujući upravljanju vodama (Kišov kanal).

Istorijsko
nasleđe

Bioraznolikost

Ekologija

Predstavlja jedan od poslednjih arhiva autentične panonske močvarne flore i faune.

Održivi razvoj

Sinteza

Opstanak opštine i njenih prirodnih bisera zavisi isključivo od pametnog balansiranja ljudskih potreba i ekološke zaštite.

Voda pamti. Čuvajmo je.

Projekat 'Elektronski kulturni atlas Srbobrana' (EKAS).
Zasnovano na podacima Pokrajinskog zavoda za zaštitu prirode i JVP 'Vode Vojvodine'.

